

OVER THE NAMIK KEMAL’S LIFE, ART AND WORKS**Zeki Gurel**Gazi University -Ankara, Republic of Turkey, zekigurel@yahoo.com**Mahmut Çelik**Goce Delcev University- Stip, Republic of Macedonia, mahmut.celik@ugd.edu.mk

Abstract: Namık Kemal (1840-1888) is one of the most important poets and writers of Turkish literature. The mother of Namık Kemal is from the Balkan Turks. . Namık Kemal, due to the duty of his grandfather, was also found in Bulgaria in the Balkans as a child. Namık Kemal is known as a poet, writer and journalist in the period called Turkish Literature which developed in the Western Effect in the history of Turkish Literature. He is one of the founders of Tanzimat Literature. Art has an opinion for society. He is known as “Fatherland Poet and“ Freedom Poet ”in Turkish Literature with his works. Many writers who came after him have affected with his works , especially the young generations. His poems, theaters and novels, as well as his historical works of personality, influenced the masses. Many works have been done and published about Namik Kemal to this day. With this statement, we wanted to draw attention to Namık Kemal from the beginning.

Keywords: Turkish Literature, Tanzimat Era Turkish Literature, Namık Kemal, Namık Kemal's Works..

NÂMİK KEMÂL’İN HAYATI SANATI VE ESERLERİ ÜZERİNE**Üyesi Zeki Gürel**Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi–ANKARA/TÜRKİYE, zekigurel@yahoo.com**Mahmut Çelik**İştip “Gotse Delçev” Üniversitesi Filoloji Fakültesi-MAKEDONYA, mahmut.celik@ugd.edu.mk

ÖZET: Namık Kemal (1840-1888) Türk Edebiyatının önemli şair ve yazarlarından birisidir. Namık Kemal’in annesi Balkan Türklerindedir. . Namık Kemal, dedesinin görevi dolayısıyla çocukluğunda Balkanlarda Bulgaristan’da da bulunmuştur. Namık Kemal, Türk Edebiyatı tarihinde Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatı diye adlandırılan dönemde şair, yazar ve gazeteci olarak tanınır. Tanzimat Edebiyatının da kurucuları arasındadır. Sanat toplum içindir görüşüne sahiptir. Yazdığı eserlerle Türk Edebiyatında ve halk arasında “Vatan şairi”, “Hürriyet Şairi” diye tanınır. Kendisinden sonra gelen pek çok edebiyatçıyı, devlet adamını özellikle de gençleri çok etkilemiştir. Şiirleri, tiyatroları ve romanları yanı sıra tarihî şahsiyetleri anlatan eserleriyle de kitleler üzerinde etkili olmuştur. Namık Kemal hakkında bu güne kadar pek çok çalışma yapılmış ve yayınlanmıştır. Biz bu bildirimizle Namık Kemal’e yeni baştan dikkatleri çekmek istedik.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Tanzimat Devri Türk Edebiyatı, Namık Kemal, Namık Kemal’in Eserleri

1. GİRİŞ

Nâmık Kemâl, Türk siyasî tarihinde “Tanzimat Devri” olarak anılan dönemin ve daha sonra “Arayışlar Devri Türk Edebiyatı” diye anılacak olan Türk Edebiyatının en renkli simalarından ve öncü kişilerinden birisidir O, bu dönemin kendinden sonra gelenlerini en çok etkileyen şairi, gazetecisi, yazarı ve siyasî kimliğidir. “Vatan Şairi” adıyla anılmıştır. Onun hayatında Balkanların özel bir yeri vardır. Annesi tarafından Balkan çocuğu olması ve dedesinin görevleri vasıtasıyla Bulgaristan’da bulunması, Niş kadısı Mustafa Râgıp Efendinin kızı ile evlenmiş olması onun hayatında Balkanları özel bir konuma getiren etkenler arasında olmalıdır. Özellikle de bazı eserlerinde de Balkanlar konusunun ön plâna çıktığına da şahit oluruz.

2. NÂMİK KEMÂL’İN HAYATI

Asıl adı, Mehmed Kemâl’dir. 21 Aralık 1840 tarihinde Tekirdağ’da doğdu. Babası tarafından ailesi I. Mahmud devrinde Sadrazam Topal Osman Paşaya dayanır. Bilinen en eski atası da, Konyalı Bekir Ağa isimli bir zattır. Annesi ise, Bugün için Makedonya sınırları içinde bulunan ve Konya’dan buraya iskân edildikleri için adı Koniçe olan Müslüman-Türk beldesi eşrafından Abdüllâtif Paşanın kızı, II. Abdülhamid’in müneccimbaşısı olan Mustafa Âsım Beyin torunudur. Bu zât, biraz Arapça ve Farsça bilen, tarihe meraklı bir kimsedir.

Namık Kemâl, daha henüz sekiz yaşında iken, annesini kaybetti. Dedesi Abdüllâtif Paşa da onu, kızının aziz bir hatırası sayarak, on yedi yaşına kadar yanından ayırmadı. Böylece Namık Kemâl bu yılları dedesinin tayin edildiği memuriyetler dolayısıyla Osmanlı coğrafyasının çeşitli yerlerinde geçirdi. İstanbul’da buldukları sırada Bayezid ve yedi sekiz ay kadar da Vâlîde Rüştiyesinde eğitimine devam etti. Dedesinin 1846’da Afyonkarahisar Kaymakamlığına tayini üzerine, o da birlikte gitti ve orada üç yıla yakın kaldı. Burada Müftü Hacı Vâhid Efendiden Farsça dersleri aldığına dair bilgiler vardır. Namık Kemâl’in annesi Fatma Zehra Hanımın mezarı da Afyonkarahisar’da bugün cami olarak ibadete açık bulunan Afyon Mevlevî hanesinin girişinde hemen sol tarafta bulunmaktadır.

21 Aralık 1942 tarihinde Afyon Halkevi mensupları ve Afyon Lisesi öğrencileri, Namık Kemal’in ölüm yıldönümünde vatan şairinin annesinin mezarını ziyaret etmişler, bu ziyarette lisenin edebiyat öğretmenlerinden Ali Gündüz şu konuşmayı yapmıştır:

“Aziz Anne:

Ne mutlu sana ki bu vatana Kemâl gibi bir evlâd verdin. Bugün seni ziyaret ederken huzurunda büyük oğlundan bahsetmek istiyoruz. Onu elbette ki bizden öğrenecek değilsin; fakat onun yaptıklarından bahsetmek senin aziz ruhuna gurur vereceği için biz de bunları gurur duyarak bir kere daha tekrarlamak istiyoruz.

Sekiz yaşında öksüz bıraktığın o yavrunun anlına Tanrı şunları yazmıştı: Yirmi beşinde Koçyiğit kesilecek, zulma kafa tutacak, zalimle hürriyet kavgası yapacak, mazluma yardımdan el çekmeyecek ve bir gün yeni edebiyatımızın anası, vatanın ve hürriyetin babası olacaktır.

Evet, oğlun... Vatanın babası oldu; vatansa hepimizin anası bu şekilde sen, yalnız onun anası değil manen bizim de annemiz bizim de ninemiz oluyorsun. Oğlunu, o ebedî hürriyet kahramanını seviyoruz.

Kemendi can güdazi eserdir kahrolsa cellâdı

Müreccahtır yine bin kere zinciri esaretten

Diyen oğlunu her zaman için sevecek ve her zaman için tebci edeceğimiz. Zulma karşı tutunmanın ne kutsî bir borç ve ne eşsiz bir zevk olduğunu bize o anlattı:

Ne gam pür ateşi hevlolsa da kavgayı hürriyet

Kaçar mı mert olan bir can için meydanı gayretten

Gençler! Türlü türlü yaşayışlar vardır en güzeli hürriyet için yaşamaktır. Ve türlü türlü ölümler vardır en şerefli hürriyet için ölmektir. İşte bu yol kahramanın yoludur.

Tanrım;

Dileyimiz şudur: Yurdun her kızı **Zehra** her çocuğu bir **Kemâl** olsun.”

Abdüllâtif Paşa Kıbrıs kaymakamlığına tayin edilince torunu Kemâl’i de yanında götürdü. Kars’ta kaldıkları buçuk yıla yakın bir zaman içinde ise yaşlı bir şeyhten tasavvuf ve edebiyat öğrendi. O arada şiir yazmaya heves ederek, ilk beytini kaleme aldı. Mayıs 1855’de Abdüllâtif Paşa, bu defa Sofya kaymakamlığına tayin edildi. Kemâl’in asıl fikrî gelişmesi, Sofya’da başladı. Burada bazı şairler ile tanıştı ve onların yardımı ile eski şairleri okudu. Şiire de ilk defa ciddî bir şekilde Sofya’da iken başladığını söyleyebiliriz. Sofya’da, dedesi Abdüllâtif Paşanın yanında dört sene kalan Kemâl; oradan ayrılmasına yakın, Niş kadısı Mustafa Râgıp Efendinin kızı Nesîme Hanım ile evlendirildi.

İstanbul’a dönünce babasının evine yerleşti. Zamanın büyük bilginlerinden; tefsir, hadis, fıkıh, tasavvuf, Arap ve Fars edebiyatları dersleri aldı. Bu arada memuriyet hayatına da ilk adımını attı. 8 Kasım 1857’de Tercüme Odasına memur olarak girdi. 1860 yılı ramazan ayında Ziya Paşa ile tanıştı. Ayrıca, Leskofçalı Galib ile Hersekli Ârif Hikmet gibi klâsik şiirin o günkü büyük temsilcilerini de tanıyarak, 1861 yaz aylarına doğru eski ve yeni nesle mensup çeşitli şairlerin bir araya geldikleri Encümen-i Şuarâ’ya girdi. Haftada bir gün, edebî sohbetler tertipliyorlardı. Encümen-i Şuarâ’nın üstadı, başkanı durumunda Leskofçalı Galib bulunuyordu. Şiirlerin okunması işini ise Nâmık Kemâl üstlenmişti. Diğer taraftan Kâzım Paşa, Ârif Hikmet, Hâlet ve Fâik Memduh Beylerle müşterek gazeller yazıyor; Osman Şemsi Efendi, Leskofçalı Galib ve Ârif Hikmet’e nazireler söylüyordu. Encümen-i Şuarâ, bir yıl kadar faaliyet gösterdikten sonra dağıldı. Bu yıllarda Leskofçalı Galib’in, onun üzerindeki etkisi muhakkaktır. Nitekim meşhur “Hürriyet Kasidesi”ni bile onun bir kıt’asından çıkardı.

İstanbul’a geldikten beş sene sonra Şinasi ile tanışan Nâmık Kemâl; 1862’de Tasvir-i Efkâr gazetesine muharrir oldu ve bu gazetede “Zenci” başlıklı ilk fıkrasını neşretti. Önceleri burada, fıkra ve tercüme tarzında yazılar kaleme aldı. Sonra kendini gazetecilik yolunda siyasî ve sosyal konulara çevirerek, ufkunu hayli açtı şairliğinin yanı sıra, düz yazılar yazan bir nâsir de oldu. Böylece o güne kadar bağlı kaldığı klâsik şiirin soyutluğundan, toplumun siyasî ve sosyal muhtevalı somutluğuna yönelen bir edib durumuna geldi.

Tercüme Odasında kıdemli kâtiplerden Mehmed Mansûr Efendinin yardımıyla öğrendiği Fransızca ile bilhassa, fikirlerini çok beğendiği ve ömrünün sonuna kadar saygı ile koruduğu Montesquieu'nün eserlerini okudu bir eserini de Türkçeye tercüme ederek "Mirat" gazetesinde yayımladı. Şinasi'nin 1864'de Paris'e gitmesi üzerine ise, "Tasvîr-i Efkâr" gazetesini tek başına çıkarmaya başladı. Bir taraftan da, 1864'e3 kurulan Cemiyet-i Tedrisiyye-i İslâmiyye'de hiçbir maddi karşılık beklemeden, fahri dersler verdi. "Tercümân-ı Ahvâl" gazetesinde de yazılar yazmaya başladı. Bunlar arasında yer alan ve Yeni Edebiyat anlayışının ilk önemli vesikalari arasından birisi olan "Lisân-ı Osmânî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazâtı Şâmilidir" başlıklı makalesi ile ise, Türk dili ve edebiyatının çeşitli meselelerini topluca ele alan ve değerlendiren bir çalışma olarak, dikkatleri hayli üzerinde topladı. Türk Milleti'ni, Osmanlıların şahsında anlatmak gayesiyle de, "Devr-i İstîlâ'yı yazarak tefrika hâlinde neşretti. Ayrıca, "Bârîka-i Zafer" adını taşıyan ve İstanbul'un fethini eski üslûp, lâkin yeni muhteva ile gözler önüne seren risâle şeklindeki eserini bastırdı. O arada ittifâk-ı hamiyet adlı gizli cemiyete üye oldu. 1865'de kurulmuş bulunan ve daha sonra Yeni Osmanlılar Cemiyeti ismiyle tanınan bu gizli teşkilâtın gayesi, Sadrazam Âlî Paşanın ağır, ezici buldukları politikasına son vermek ve memlekette Meşrutiyet'i hâkim kılmaktır. 1867 yılı Muharrem ayında Ziya Paşa ikinci defa Kıbrıs Mutasarrıflığına, Nâmık Kemâl de Erzurum Vali Muavinliğine tayin edilerek İstanbul'dan uzaklaştırılmak istendiler. Tayin kararnamesinden on dokuz gün sonra, Ziya Paşa ile birlikte İstanbul'daki "Courrier d'Orient" gazetesine çağırıldı. Kendilerini Yeni Osmanlılar adına çalışmalarında bulunmak ve yayınlar yapmak üzere Paris'e davet eden Mısır Prensi Mustafa Fazıl Paşanın mektubu verildi. Onlar da bu teklifi memnuniyetle kabul ederek, 17 Mayıs 1867 günü İstanbul'dan Fransa'ya doğru yola çıktılar. Oraya vardıkdan bir ay sonra, Londra'ya geçtiler. Londra'da ilk sayısı 31 Ağustos 1867'de çıkan "Muhbir" gazetesinin neşrine başladılar. Ancak Ali Suâvi daha ilk sayısından itibaren gazeteyi, Yeni Osmanlılar'ın –veya Avrupalıların deyimiyle Jön Türkler'in- kurdukları cemiyetin prensiplerinden ayırmış, başka bir yol tutmuştu. Gene Mustafa Fazıl Paşanın desteği ile Yeni Osmanlılar Cemiyeti adına Nâmık Kemâl tarafından Londra'da "Hürriyet" gazetesi çıkarılmaya başladı. İlk sayısı 29 Haziran 1868 tarihini taşıyan bu gazetede o, Osmanlı Hükûmeti ile açıktan açığa ve çok şiddetli bir mücadeleye girişti. Nâmık Kemâl, 6 Eylül 1869 tarihli 63. sayısından itibaren "Hürriyet" gazetesinden ayrıldı.

24 Kasım 1870 tarihinde de İstanbul'a döndü. Âlî Paşanın 7 Eylül 1871 tarihindeki vefatından sonra, Yeni Osmanlılardan Nuri, Reşad ve Ebuzyiâ Tefvîk Beylerle birlikte "İstiklâl" adlı bir gazete çıkartmak istedi. Gerekli izni alamayınca, bu defa daha önce bir mizah gazetesi olarak çıkmakta olan "İbret" gazetesini kiraladılar. 13 Haziran 1872'de yeniden yayın hayatına başladılar. Kemâl Bey, artık "İbret"ın başyazarı idi. En olgun ve en parlak makalelerini "İbret"te neşretti. Ayrıca Ebuzyiâ Tefvîk Beyin çıkarmaya başladığı "Hadîka" gazetesine de N. K. – Nâmık Kemâl- imzasıyla makaleler yazmaya başladı. O arada "Evrak-ı Perişân"ın üç kitabı yayımlandı ve "Vatan Yahut Silistre" piyesini yazmaya girişti. "İbret"te dozu gittikçe artan şiddetli bir üslûpla hükûmete karşı, bilhassa sansür konusunda ağır tenkit yazıları kaleme aldı. Bunun sonucunda "İbret", 6 Şubat 1873 tarihli yüzüncü sayısında yeniden kapatıldı. O da boş durmayarak "Vatan Yahut Silistre" piyesini tamamladı ve adı sonradan "Gülñihâl"e çevrilen "Râz-ı Dil" adlı ikinci piyesini yazmaya başladı. Bunlar olurken, "İbret"ın kapanma süresi de sona erdi ve gazete tekrar yayın hayatına döndü.

"Vatan Yahut Silistre" piyesi, seyirciye ilk defa 1 Nisan 1873 akşamı Gedikpaşa Tiyatrosunda sunuldu. Eserdeki, vatan, millet sevgisini şahlandıran ifadeler, hep birlikte söylenen marşlar seyircileri coşturdu. Halk, büyük bir heyecanla sokaklara döküldü. "İbret" gazetesi, 3 ve 4 Nisan 1873 tarihli sayılarında bu coşkuyu tam anlamıyla dikkatleri çekecek bir şekilde yayımladı. Hükûmet hayli telâşa kapıldı. Temsillere engel olmadı; ancak 6 Nisan 1873 tarihli bir emirle, "İbret" gazetesi 132. sayısında kapatıldı. Aynı gün Nâmık Kemâl, Ebuzyiâ Tefvîk, Ahmed MithatEfendi tutuklandılar. Nâmık Kemâl, "muzır neşriyatta bulunmak" suçu ile Magosa'ya sürgüne gönderildi. Magosa'da büyük bir gayretle çalışmalarını sürdürdü. Artık gazetecilik çalışmalarını, yeni edebî faaliyetlere bırakan Nâmık Kemâl, Kıbrıs sürgününü yazı hayatının en verimli ortamlarından biri haline getirmeyi bildi. Nitekim, Magosa'da; "Gülñihal"i tamamladı. "Âkif Bey"i, "Zavallı Çocuk" ve "Kara Belâ'yı yazdı. "Celâleddin Harzemşah"a başladı, ayrıca "Kanije", "Silistre Muhasarası", "Nevruz Beyin Tercüme-i Hâli", "Rüyâ", "İntibâh", "Tahrib-i Harabât", "Takib-i Harabât", "İrfân Paşa'ya Mektub", "Mes Prisons Muâhazesi", "İslâm Tarihi", "Bahâr-ı Dâniş Tercümesi ve Mukaddimesi"ni Magosa'da kaleme aldı. İstanbul'daki dostları ve yakınları ile de devamlı mektuplaşan şair; edebî hüviyeti yüksek çeşitli mektuplaşmalarını, bu vesileyle edebiyat tarihimize bırakmıştır.

Nâmık Kemâl, Magosa'da otuz sekiz ay kaldıktan sonra; 30 Mayıs 1876 tarihinde çıkan genel aftan yararlanarak, Abdülaziz'in tahttan indirilip, Beşinci Murat'ın başa geçmesinin üçüncü günü, 19 Haziran 1876'da İstanbul'a döndü. Bununla birlikte, Meşrutiyet'in ilânı konusunda kendisine büyük ümit bağladıkları Sultan Beşinci Murad'ın aklî dengesini kaybetmiş olması, Nâmık Kemâl ve arkadaşlarını gerçek bir hayâl kırıklığına uğrattı. O'nun yerine,

Meşrutiyet'i ilân edeceği vaadinde bulunan II. Abdülhamid, 31 Ağustos 1876 günü tahta çıkarıldı. Padişah, Nâmık Kemâl'i şûrâ-yı Devlet Azâlîğine (Danıştay üyeliğine) getirdi. Daha sonra da yakın arkadaşı Ziya Paşa ile birlikte, Kanûn-ı Esâsî Encümenine (Anayasa Komisyonuna) üye seçildi. O arada, bazı eserlerinin bir kısmı halkın; Mithat Paşanın konağı önünde toplanarak, "Yaşasın Mithat Paşa!.." diye bağırmaları ve sokaklarda dolaşıp Nâmık Kemâl'in vatan heyecanını dile getiren şiirlerini, bilhassa şarkı ve türkü formunda yazılmış manzumelerini okumaları; padişahı hayli tedirgin etti ve tedbirler almaya yöneltti. Ziya Paşa 10 Ocak 1877 günü Suriye valiliğine tayin edilerek İstanbul'dan ayrıldı. Nâmık Kemâl ise tutuklandı. 10 Temmuz 1877 tarihinde beş aylık bir hapisten sonra, Padişahın iradesi üzerine Girit Adasında oturmak şartı ile serbest bırakıldı. Ançak şairin isteği doğrultusunda Midilli Adasına gönderilmesine karar verildi. O da, 19 Temmuz 1877 günü İstanbul'dan Midilli'ye hareket etti. Midilli'de bulunduğu sırada patlak veren Osmanlı-Rus Harbi dolayısıyla, vatan ve millet yolundaki heyecanlarının terennümünü teşkil eden "Vâveylâ", "Vatan Mersiyesi", "Bir Muhacir Kızının İstimdâdı" ve "Murabbâ"ını yazdı.

18 Aralık 1879 tarihinde Midilli'ye mutasarrıf tayin edildi. Burada siyasetten hayli uzak bir ortamda tekrar edebî çalışmalara yönelen şair; edebiyat hakkındaki önemli görüşlerini ortaya koyduğu "Celâl Mukaddimesi" ile İslâmiyet'in yanlış anlaşılıp değerlendirilmesine karşı düşüncelerini ihtiva eden, "Renan Müdafaanâmesi"ni yazdı. 15 Ekim 1883'te, Rodos mutasarrıflığına tayin edildi. Midilli'de iken geçirdiği şiddetli zatürreden bozulman sağlığı, Rodos'un güzel iklimi sayesinde düzeldi ve böylece kendini büyük bir şevk ile "Osmanlı Tarihi"ni yazmaya verdi. Halkın kültür seviyesini arttırıcı mahiyette, Midilli'de başlattığı faaliyetleri Rodos'ta da sürdürdü. Nitekim Midilli'de yirmiyeye yakın ilkokula ilâve olarak bir de cami yaptırmıştı. Rodos'ta ise, bir ortaokul açtırdı. Bilhassa Rodos'taki üç caminin yapılmasında gösterdiği büyük çabalardan dolayı, Padişah II. Abdülhamid tarafından "İmtiyaz Madalyası" ile takdir ve taltif edildi. Aralık 1877 başında Sakız mutasarrıflığına tayin olundu. Bununla birlikte çok önem verdiği "Osmanlı Tarihi"ni büyük bir azim ve kararlılıkla bitirmeye gayret gösterdi. Ne var ki zatürree yakasını bir türlü bırakmıyor, Onu gün geçtikçe pençesinde âdetâ eritiyordu. Nihayet, 2 Aralık 1888 günü, hayata gözlerini kapadı. Önce Sakız Adasında bir caminin haziresine defnedildi. Ebuzyiya Tefvik Beyin Padişah II. Abdülhamid'e başvurarak aldığı müsaade üzerine, cenaze üç gün sonra Gelibolu'ya naklonuldu; Bolayır'da, Rumeli Fatih ve Nâmık Kemâl'in çok sevdiği Gazi Süleyman Paşanın Türbesinin bahçesine gömüldü. Bugün Nâmık Kemâl'in kabri olarak ziyaret edilen mezarın çizimini Tefvik Fikret yapmış, masraflarını ise bizzat Padişah II. Abdülhamid karşılamıştır.

Türk Edebiyatı Tarihinde, her şeyden önce şairlik hüviyeti ile dikkatleri üzerinde toplayan Nâmık Kemâl'i; ilk şiirlerini yazdığı bu dönemde, kaynağını klâsik şiirimizin oluşturduğu tam bir Divan şairi olarak görmekteyiz. Nitekim bunlar, baştan sona bir divan teşkil edecek tarzda hazırlanmıştı. Ayrıca, gerek şekil ve gerekse muhteva bakımından eski şiirimizin devamıdır. 1861'de Şinasi ile tanışması, Nâmık Kemâl'e yeni bir dünyanın kapılarını açtı. Böylece, bu ikinci dönemde karşımıza hayâlden gerçeğe, duygudan düşünceye bir Nâmık Kemâl çıkmış oluyordu. Bu dönem şiirleri içinde, en tanınmışları: "Hürriyet Kasidesi" adıyla şöhret bulmuş "Besâlet-i Osmaniye ve Hamiyet-i İnsaniye", "Vâveylâ", "Vatan Mersiyesi", "Murabba", "Vatan Şarkısı", "Vatan Türküsü"dür. Nâmık Kemâl, her şeyden önce bir şair olarak tanınmış, ün kazanmış bulunmakla birlikte; nesri, nazmından üstün özelliklere sahip bir edebiyatçıdır. Başlangıçta eski tarzda, süslü, yüksek edâlî söyleyişlerle dolu yazılar kaleme alan Nâmık Kemâl; Şinasi'yi tanıdıktan sonra; şiirde olduğu gibi nesirde de yeni bir yol izlemeye başladı. Böylece, her türlü süsten uzak ve mümkün merteye herkesin anlayabileceğini umduğu tarzda, kısaca gazeteci diliyle yazmaya yöneldi. Nâmık Kemâl'in nesrinde "telkin" denilen, bir fikri aşılama tekniği esastır. Onun için, hangi türde olursa olsun, bütün yazılarında öğreticilik ve buna bağlı olarak eğitici hareket noktası kabul edilmiştir denilebilir.

1. **Eserleri:** *Şiir:* "Divan"; Millî Kütüphane ve bazı kütüphanelerde el yazması nüshaları mevcut olan Divan'ın Atatürk'ün bugün için Anıtkabir'de bulunan Özel Kütüphanesinde Tefvik Fikret hattıyla bir Divan daha vardır.

Oyun: "Vatan Yahut Silistre" (1873 Martı'nda İstanbul'da tamamladığı ilk tiyatro eseridir. Dört perdelik bir dramdır. Konusu; 1853-1856 yılları arasında cereyan eden Türk-Rus Harbinin veya diğer adıyla Kırım Harbinin Silistre Muhasarası teşkil eder.) "Gülnehâl" (Mart 1873'de yazılmıştır. Konusu; taşrada zâlim bir Sancak Beyi olan Kaplan Paşanın halka çektiği eziyetler karşısında, yılmadan yapılan mücadelenin hikâyesidir.) "Éâkif Bey" (1874 Nâmık Kemâl'in Magosa'da tamamladığı piyesidir. Konusu, yazarımıza göre hayâlî olmakla birlikte merkezî kahraman Âkif Bey, 1827'deki Yunan isyanı üzerine açılan Navarin Savaşına katılan Süleyman Kaptanın oğlu bir gemi kumandanıdır.) "Zavallı Çocuk" (1873, Magosa'da bulunduğu sırada yazdığı ve neşrettiği bu eseri, âile konusunu ele alıp işlediği ilk piyesidir. Yazarımız burada; anne ve babalarının baskısıyla tanımadıkları, sevmedikleri kimselerle evlenmek zorunda kalan genç kızların acıklı durumlarını gözler önüne serer.) "Kara Belâ", (yazarın 1876'da Magosa'da yazdığını söylediği bu eseri, ancak ölümünden sonra 1908'de basılabilmemiş beş perdelik dramdır. O'nun en zayıf tiyatro eseridir. Sadece, Doğu saraylarındaki harem ağalarının çevirdikleri türlü entrikaları,

dolapları sergilemesi bakımından önem taşır.) “Celâleddin Harzemşah” (Kemâl Beyin 1881’de Midilli’de tamamladığı bu piyesi, on beş perdelik en büyük tiyatro eseridir. Konusunu tarihten aldığı Celâleddin Harzemşah, baştan sona kadar birçok tarihî olaylar ve bunlara bağlı olarak hitabe tarzındaki konuşmalarla doludur. Eserde, Harzemşahlar Devletinin son hükümdarı Celâleddin Harzemşah’ın hayatı, kahramanlıkları ve Moğollara karşı Türk-İslâm davası uğruna giriştiği büyük mücadeleleri anlatılmaktadır.)

Roman: “İntibah” (Son Pişmanlık adıyla, 1873–1875 yılları arasında Magosa’da yazılmış; ancak, bu isim daha sonra Maarif Nezâreti tarafından, “İntibah-Sergüzeşt-i Ali Bey” şeklinde değiştirilerek 1876’da yayımlanmıştır.”İntibah”ın konusu hayli basittir ve Ali Bey isimli bir gencin başından geçenleri anlatır.) “Cezmi” (Nâmık Kemâl’in 27 Ağustos 1881 tarihinde bitirdiği bu ikinci romanı; tarihe dayalı bir eserdir. Vak’ası XVI. Yüzyıl Osmanlı, Kırım ve İran tarihlerinden alınmıştır. Mümkün mertebe, tarihî gerçeklere bağlı kalınarak kaleme alınan “Cezmi”, Nâmık Kemâl’in İslâm birliği düşüncesini yagma idealine dayanır.)

Edebî Tenkit: “Lisân-ı Osmânî’nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazâtı Şâmildir” başlıklı makalesi onun bu türde yazdığı ilk önemli eseridir. Eski Edebiyata karşı Yeni Edebiyatın ilk beyannameyi sayılabilecek bu yazıda ömrü boyunca savunacağı edebî fikirler topluca sergilenmiş gibidir. Eser, 1886 yılında Tasvir-i Efkâr gazetesinin 416. ve 417. sayılarında yayımlanmıştır. “Bahâr-ı Dâniş” (Hindli Şeyh İnâyetullah Kanbu’nun Urdu dilinde kaleme aldığı eserin çevirisidir. Bu eserin önsöz kısmında, İran Edebiyatının edebiyatımız üzerindeki tesirlerini tahlile ve tenkide tâbi tutmuştur. Edebiyatımızda, “Bahâr-ı Daniş Mukaddimesi” adıyla ün kazanmış olan bu makalesi de Magosa’da bulunduğu sırada yazdığı eserlerindedir.) “İrfan Paşa’ya Mektub” (Fazla iddialı olmayan bu yazısı, eski şiiri yermek gayesini taşır.), “Son Pişmanlık” (“İntibah” romanının mukaddime kısmıdır. Avrupa Edebiyatına uyulması, onun taklit edilmesi gerektiği kanaatini dile getirmesi bakımından ilgi çekicidir. Bu yazıda ayrıca, roman, romantik kavramları etrafında Shakspeare, Walter Scott, Schiller, Lord Byron, Victor Hugo, Alfred de Musset gibi, her kitabı iki üç yılda bir basılan büyük edebiyatçıları hakkında açıklamalarda bulunur.), “Tahrîb-i Harâbât” (Ziya Paşanın, “Harâbât” isimli şiirlerinden oluşan antolojisinin I. Cildinin tenkidi amacıyla 1874’de Magosa’da kaleme alınmıştır.), “Takib-i Harâbât” (Harâbât’ın ikinci ve üçüncü ciltlerini tenkit amacıyla yazılmıştır. Kısaca “Takib” adıyla da tanınmıştır.), “Mes-Prize-nâmesi” (İtalyanların ünlü şairi Silvio Pellico’nun hapisane hatıralarıdır.), “Renan Müdafaa-nâmesi” (1873’de Midilli’de yazılmıştır. İslâm dininin ilerlemeye, gelişmeye, ilim ve medeniyete engel olduğu iddiasında bulunan Fransız yazarı Ernest Renan’a karşı İslâmiyet’in savunması esasına dayalı eseridir.), “Mukaddime-i Celâl” veya diğer adıyla “Celâleddin Harzemşah Mukaddimesi”(Dokuz bölümden teşekkül eden bu uzun makalesinde, Yeni Edebiyatın Avrupaî tarzda gelişebilmesinin şartlarını sıralayarak, eski edebiyat anlayışına şiddetle karşı çıkar. Ayrıca, bilhassa roman ve tiyatro gibi yeni edebî türler hakkında açıklamalarda bulunur.)

Tarihî Eser: “Osmanlı Tarihi” (İlk baskısı 1888’de İstanbul’da yapıldı. Müsveteleri hâlen Türk Tarih Kurumu Arşivindedir.) Ayrıca, “İslâm Tarihi”, “Devr-i İstilâ”, “Evrâk-ı Perişân”, “Bârîka-i Zafer”, “Silistre Muhasarası”, Kanije Muhasarası”, “Tercüme-i Hâl-i Nevruz Bey” gibi eserleri kaleme aldı. Bunlar zaman zaman müstakil kitaplar olarak da yayımlandığı gibi, bunlardan tarihî biyografiler Prof. Dr. İskender Pala tarafından “Nâmık Memâl’in Tarihî Biyografileri” adıyla da yayımlandı (Ankara 1989).

Mektup: “Nâmık Kemâl’in Mektupları” (İstanbul, Paris, Londra, Magosa, Midilli, Rodos ve Sakız gibi yerlerde ve çeşitli zamanlarda yazıp da gönderdiği mektuplarından oluşan eseridir. Fevziye Abdullah Tansel tarafından yayına hazırlanan bu eser üç cilt halinde Türk Tarih Kurumu tarafından 1967–1973 tarihinde yayımlandı.)

“Rüya” (Magosa’da iken 1889’da kaleme aldığı bu eseri de Nâmık Kemâl, kansız ve ihtilâlsız bir şekilde hürriyetin gerçekleşmesini hayal etmektedir. Nâmık Kemâl’in nesir anlayışındaki yenilikleri taşımaya bakımından önemli olduğu kadar, Türk Edebiyatında siyasi rüya olarak değerlendirilebilecek edebî metin örneklerinden birisi olması bakımından da önemlidir.)

3. SONUÇ

Nâmık Kemal (1840-1888) Türk Edebiyatının önemli şair ve yazarlarından birisidir. Nâmık Kemal’in annesi Balkan Türklerindedir. . Nâmık Kemal, dedesinin görevi dolayısıyla çocukluğunda Balkanlarda Bulgaristan’da da bulunmuştur. Nâmık Kemal, Türk Edebiyatı tarihinde Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatı diye adlandırılan dönemde şair, yazar ve gazeteci olarak tanınır. Tanzimat Edebiyatının da kurucuları arasındadır. Sanat toplum içindir görüşüne sahiptir. Yazdığı eserlerle Türk Edebiyatında ve halk arasında “Vatan şairi”, “Hürriyet Şairi” diye tanınır. Kendisinden sonra gelen pek çok edebiyatçıyı, devlet adamını özellikle de gençleri çok etkilemiştir. Şiirleri, tiyatroları ve romanları yanı sıra tarihî şahsiyetleri anlatan eserleriyle de kitleler üzerinde etkili olmuştur. Nâmık Kemal hakkında bu güne kadar pek çok çalışma yapılmış ve yayımlanmıştır. Biz bu bildirimizle Nâmık Kemal’e yeni

baştan dikkatleri çekmek istedik. Namık Kemal'in hayatı ve eserleri konusundaki değerlendirmelerimizde ağırlıklı olarak Prof. Dr. Önder Göçkün'ün çalışmalarından istifade ettiğimizi de özellikle belirtmeliyiz. Namık Kemal konusunda merakları olanlar için de kaynakçada verdiğimiz künyeler onları daha ileri okumalar yapmaya sevkacaktır diye düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

- [1] Banarlı, Nihat Sami, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, 2 Cilt, İstanbul 1977, Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.
- [2] Bilgegil, Prof. Dr. M. Kaya, **Harâbât karşısında Nâmık Kemâl Nâmık Kemâl'in Eski Edebiyata İtirazları**, İstanbul 1972, İrfan Yayınevi.
- [3] Bolay, Prof. Dr. Süleyman Hayri, **Mamık Kemal'in İslâm'a Bakışı**, Ankara 1992, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını.
- [4] Çelik, Prof. Dr. Mahmut-Yrd. Doç. Dr. Zeki Gürel "İbrahim Şinasi-Namık Kemal-Ziya Paşa-Ahmet Mithat Mektebi", **Çağdaş Türk Edebiyatı**, İştîp 2016, s. 48-64, Makedonya İştîp Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Yayını.
- [5] Çoşkun, Erdoğan, **Namık Kemal**, İstanbul 1980, Toker Yayınları.
- [6] **Doğumunun Yüzzellinci Yılında Namık Kemâl**, Ankara 1993, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- [7] Duymaz, Yrd. Doç. Dr. Ali, **Nevruz Bey Hikâyesi**, İnceleme Metinler, Aydın 1996, 151 s.
- [8] Göçkün, Prof. Dr. Önder, "Nâmık Kemâl", **Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi**, Ankara 2006, Cilt: 6, s. 515-521, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını.
- [9] Göçkün, Önder, **Namık Kemâl'in Şairliği ve Bütün Şiirleri**, Ankara 1999, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını.
- [10] Gürel, Yrd. Doç. Dr. Zeki, "Nevruzu Çocuklara Anlatmak", **Türkistan Yazıları**, Ankara 2004, s. 199-218, Berikan Yayınları.
- [11] Gürel, Zeki, **Ömer Seyfettin'in Tarihî Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma**, İstanbul 1997, Hamle Yayınları.
- [12] Gürel, Zeki, **Ömer Seyfettin Tarihî Hikâyeler Eskimeyen Kahramanlar**, İstanbul 1997, Hamle Yayınları.
- [13] Gürel, Zeki "Tarih Yazarı Olarak Namık Kemal ve Terceme-i Hâl Emir Nevruz", **Alemdar yalçın Armağanı**, Ankara 2018, Cilt: 1, s. 640-655, Akçağ Yayınları.
- [14] Kısakürek, Necip Fâzıl, **Doğumunun Yüzzüncü Yıl Dönümü Dolayısıyla Namık Kemal Şahsı-Eserleri-Tesirleri**, Ankara 1940, Türk Dil Kurumu Yayını.
- NOT:** Bu kitabın başındaki "Önsöz"ü ve sonundaki "Notlar" kısmını İbrahim Necmi Dilmen kaleme almıştır. s.I-VI; IX-LXXXII.
- [15] Kocatürk, Vasfi Mahir, **Namık Kemal'in Hayatı**, 3. Baskı, Ankara 1969, Edebiyat Yayınevi.
- [16] Kuntay, Mithat Cemal, **Namık Kemal Devrinin İnsanları ve Olayları Arasında**, 3 Cilt, İstanbul 1944, 1949, 1956, Maarif Vekâleti Yayını.
- [17] Namık Kemal, **Osmanlı Tarihi**, 3 Cilt, Bugünkü Dile Aktaranlar: Ulviye İlgar-İhsan İlgar, İstanbul 1971, 1972, 1974, Hürriyet Yayınları.
- [18] Namık Kemal, **Evrak-ı Perişan**, Baskıya Hazırlayanlar: Raif Karadağ- Ömer Faruk Harman, İstanbul y.t.y, Tercüman 1001 Temel Eser.
- [19] Nâmık Kemâl, **Terceme-i Hal-i Emir Nevruz**, Maarif Nezaret-i Celilesinin ruhsatıyla, Kostantaniye 1305.
- [20] Özgül, Metin Kayahan, **Türk Edebiyatında Siyasî Rüyalara**, Ankara 1989, Akçağ yayınları
- [21] Özön, Mustafa Nihat, **Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul 1941, Maarif Vekâleti Yayını.
- [22] Pakalın, Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, 3 Cilt, İstanbul 2004, Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.
- [23] Pala, Dr. İskender; **Namık Kemal'in Tarihî Biyografileri**, Ankara 1989, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- [24] Parlatur, Prof. Dr. İsmail, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Ankara 2006, Yargı Yayınevi.
- [25] Tanpınar, Ahmet Hamdi, **XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul 1967.
- [26] "Terceme-i Hal-i Emir Nevruz", **Namık Kemal'in Dil ve Edebiyat Üzerine Görüşleri**, Hazırlayan: Doç. Dr. Kazım Yetiş, İstanbul 1999, s. 60-61.